

МИГРАЦИЯТА И ПРОБЛЕМИТЕ, КОИТО СЪЗДАВА ПРИ ПРИЗОВАВАНЕТО НА СТРАНИТЕ ПО СЪДЕБНИ ДЕЛА В РАЙОНЕН СЪД

Милена Колева

Районен съд, Стара Загора

MIGRATION AND THE PROBLEMS IT CREATES IN SUMMONING THE PARTIES TO COURT CASES IN A DISTRICT COURT

Milena Koleva

Резюме: В доклада се разглеждат зачестилите случаи на нередовно призоваване на страни по съдебни дела в районен съд поради тяхната емиграция и проблемите, до които се стига във връзка с призоваването им, както и невъзможността да се охранят техните интереси поради липсата на електронно призоваване и електронно правосъдие към момента. Аргументира се необходимостта от електронно призоваване и електронно правосъдие в Република България.

Ключови думи: електронно правосъдие, електронно призоваване, районен съд

Abstract: The article discusses the frequent cases of irregular summons to parties in district court cases due to their emigration and the problems they face in calling for them, as well as the inability to protect their interests due to the lack of electronic summons and e-justice at the moment. The necessity of electronic summons and e-justice in the Republic of Bulgaria is argued.

Key words: E-Justice, electronic summoning, district court

Електронното правосъдие отдавна е доказало своите ползи в държавите, в които е внедрено. Същото осигурява на гражданите лесен и удобен достъп до правосъдие, бързина за разглеждане на делата и не на последно място огромни икономии на пари и време. Както е констатирано, новите технологии следва да вървят ръка за ръка с правото, тъй като могат да бъдат в негова услуга.

През последните години отново се отчита увеличаване на случаите на нередовно призоваване на страните по делата поради тяхната миграция. Това създава проблеми, както по делата, които се разглеждат в открито заседание, така и по заповедните производства по чл.410 и чл.417 от ГПК, които се разглеждат в закрито заседание по заявление на кредитора без участие на длъжника.

За да онагледя колко сериозен е проблемът, ще посоча, че общият брой на постъпили в районните съдилища през 2017 година граждански и наказателни дела е 475 134, от които само гражданските са 342 263 дела.

С останалите от предходния период висящи и неприключили производства районните съдии са имали общо за разглеждане 549 959 дела. През 2017 г. са образувани общо 225 756 заповедни производства. През последните шест години се запазва тенденцията производствата по чл.417 да бъдат няколко пъти по-малко от производствата по чл.410 ГПК.

Нередовното призоваването поради заминаване на ответника или длъжника да живее в чужбина е една от основните причини за отлагане на делата. Връчването на хартиени призовки отнема време, пари, а също така е предпоставка за развитие на корупция. В големите градове призоваването е неефективно и трудно поради големия брой дела, които се разглеждат в съдилищата, големите разстояния, които трябва да изминат призовкарите, често срещаното през последните години нежелание на гражданите да получат призовките си, трудния достъп до апартаментите им и ред други пречки. При отсъствие на ответника от дома му се залепва съобщение на вратата или на пощенската кутия, с което същия се уведомява, че може да потърси книгата в канцеларията на съда. За съжаление това законодателно решение не е удачно за тези български граждани, които са емигрирали в друга държава. Те така и не научават, че срещу тях се води някакво съдебно производство.

Намирам за крайно наложително да се уреди законодателно възможността за електронно връчване на призовки и съобщения.

Необходимо е да се предприемат мерки чрез въвеждане на задължително връчване на призовки и съобщения на електронен адрес, когато страната се представлява от адвокат или страни са държавни органи. В тези случаи защитата се осъществява от лица с достатъчно висока професионална и социална компетентност, за да си създадат и поддържат електронен адрес. Държавните органи притежават такава компетентност по дефиниция. Аргумент в подкрепа на предложението са последните изменения в АПК, в сила от 01.01.2019 г., които предвиждат изрично задължение по отношение на организации и адвокати връчването на съобщения да се осъществява предимно чрез техен електронен адрес. За целта държавните органи и адвокатите ще са задължени да създадат електронна поща, посредством която да бъдат уведомявани. Това изменение ще бъде изцяло в синхрон с политиката на ВСС за създаване на електронно правосъдие в България, което намирам за крайно необходимо да стартира в най-близко време.

Считам за полезно да се въведе задължение за юридическите лица да получават всички книжа до тях от съда на електронен адрес на адвокат, както е във Великобритания. По този начин ще се облекчи работата на съда по връчване на съобщенията, както и ще се гарантира правната сигурност по търговските дела.

Би следвало със законодателно изменение на ГПК да се въведе задължение на физическите лица преди заминаване в друга държава за продължителен период от време да посочат в съответния регистър, воден от ВСС, електронен адрес, на който да се изпращат всички съдебни книжа до тях.

В производството по чл.410 от ГПК за издаване на заповед за изпълнение съдът издава заповед въз основа на твърденията в заявлението на кредитора за налично задължение на длъжника. В това производство няма задължение за представяне на договора или друг документ във връзка с твърденията за наличие на задължение. Съдът се произнася в тридневен срок от постъпване на заявлението в съда в закрито заседание без участието на страните. Заповедта за изпълнение по чл.410 от ГПК се връчва на адреса на длъжника. Ако същият е напуснал пределите на Република България, възниква проблем, тъй като няма как да разбере за предприетите спрямо него действия от страна на кредитора за събиране на вземането.

Считам, че сериозно следва да се преразгледа законодателната уредба на чл.410 от ГПК във връзка с потребителските договори и невъзможността съдът служебно да се произнася по отношение на неравноправни клаузи в потребителския договор. Към момента в районните съдилища е налице противоречива практика, като част от съдиите служебно отхвърлят заявлението в частта за неустойките, а други изцяло го

уважават, тъй като считат, че законодателят не им дава право да ревизират договора, тъй като кредиторът няма задължение да го представи в производството по чл.410 от ГПК. Кредиторите могат да получат заповеди за незабавно изпълнение почти автоматично, като потребителите разполагат с много ограничени възможности, за да предотвратят или да оспорят изпълнението, базиращо се на несправедливи договорни условия. Още по-сериозен е случая, в който длъжникът е заминал да живее в друга държава и изобщо не разбира за воденето срещу него производство.

Считам, че действащата в момента разпоредба на чл.417 от ГПК в значителна степен накърнява правата на българските граждани, особено на тези, които са емигрирали, в частта за потребителските договори с банките. В производството по издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ е установена привилегия за държавата и общините като публичноправни субекти, защитаващи обществен интерес да се снабдят с изпълнителни основания за вземанията си по бърза и облекчена процедура. Проблемно е, че ако подобна привилегия е допустима за държавата и общините, то не може да се приеме същото за банките, които макар и особен вид търговец получават привилегия, която никой друг частноправен субект няма и не е справедливо да се дава само на определен кръг субекти, участващи в гражданския оборот. Освен това, практиката в България през последните години показва, че банките се възползват от това привилегировано положение по начин, който е в конфликт с потребителската защита, регламентирана с директива 93/13/ЕИО и с преюдициалните заключения, с които тя е тълкувана от СЕС.

Считам, че проблемът следва да бъде разрешен със законодателни промени на разпоредбата на чл.417 от ГПК на базата на два основни принципа на правото на ЕС: примата на правото на ЕС над националното и директния му ефект.

Принципът на примата на правото на ЕС означава също така, че когато нормата на Конституцията на Държава-членка противоречи на правото на Съюза, то следва да се прилага общностното право, а не конституционната норма. СЕС се е произнесъл по този въпрос, като е приел, че „валидността на общностна мярка или нейния ефект в рамките на Държава-членка не може да бъде накърнена чрез твърдение, че противоречи на основни права, регламентиращи в Конституцията на тази държава или на нейното конституционно устройство“ (Дело InternationaleHandelsgesellschaft 11/70). А това означава, че примата на правото на ЕС засяга пряко контрола за конституционност, упражняван от националните конституционни юрисдикции.

С решение №12 от 02.10.2012 год., постановено по КД № 4/2012 г., Конституционният съд отхвърли искането на омбудсмана за обявяване на противоконституционност на нормата на чл. 417, т.2 ГПК поради поставяне на банките в по-благоприятно положение от останалите кредитори, като в решението си подчерта, че банките представляват част от финансовата система на държавата, подложени са на детайлно правно регулиране и засилен системен контрол и обективността, достоверността и надеждността на документите, изходящи от тях, са сравними с тези, изходящи от държавните учреждения и общините. По тази причина КС прецени, че евентуалните финансови затруднения, които биха могли да възникнат за банките вследствие натрупването на системно неизпълнявани задължения, застрашават изпълнението на платежните операции, обслужването на клиентите, а при задълбочаването на подобни процеси – и глобално правата на вложителите и икономиката на страната.

В заключението би следвало задълбочено да се изследва въпросът дали тази процесуална норма е в съответствие с правото на Съюза и в частност с потребителската защита, регламентирана с Директива 93/13/ЕИО и с преюдициалните заключения, с които тя е тълкувана от СЕС.

Използвани източници:

1. Граждански процесуален кодекс /последно изм. ДВ бр.65 от 07.08.2018 г., в сила от 07.08.2018 г./.
2. Административнопроцесуален кодекс /последно изм. ДВ бр.77 от 18.09.2018 г., в сила от 01.01.2019 г./.
3. Сидерова, Е. Устройство на съдебната власт. Унив. изд. ВСУ „Ч. Храбър“, 2012.
4. Решение №12 от 02.10.2012 год., постановено по КД № 4/2012 г., Конституционният съд Стратегия за въвеждане на електронно управление и електронно правосъдие в Република България 2014-2020 г.
5. Нейкова, М., Дигитализирането на регистрите в държавната администрация – ключов елемент от електронното управление, МК-ВСУ, 2018 г.
6. Нейкова, М., Служебният обмен на данни – водещ принцип в комплексното административно обслужване, ИУ– Варна, 2018г.
7. Електронно правосъдие – понятие и принципи на реформата. Правен свят. 26.06.2015г.
8. Електронното правосъдие се отлага поне до 2020 г. Правен свят. 18.02.2014 г.
9. Наталия Ганчовска, Българско национално радио. Програма Хоризонт, Електронното управление ще пести на държавата над един милиард лева годишно, 17.08.2018 г.
10. Висш съдебен съвет на Република България, Сравнителен анализ на европейското законодателство в областта на електронното призоваване и практическото приложение на законовата уредба за страни – членки на СЕ, м. август 2014 г.
11. Министерство на правосъдието – <http://www.mjs.bg>.